

Orthodox Co-secretary:

Prof. Dr. Nikolaos **Loudovikos**
Hortiatis 57010
Thessaloniki
Greece / Griechenland
Phone: +30-2310-348004
Telefax: +30-2310-300360
E-mail: nloudovikos@aeth.gr

Catholic Co-secretary:

Dr. Johannes **Oeldemann**
Johann-Adam-Möhler-Institut f. Ökumenik
Leostr. 19 a, 33098 Paderborn
Germany / Deutschland
Phone: +49-5251-8729804
Telefax: +49-5251-280210
E-Mail: J.Oeldemann@moehlerinstitut.de

Магдебург, 2010 р.

Спільна православно-католицька робоча група святого Іринія проводила своє сьоме засідання з 17 по 21 листопада 2010-го року у Домі Ронкаллі у Магдебурзі (Німеччина) на запрошення католицького співголови групи, єпископа Магдебурґа доктора Ґерхарда Файґе. На початку сесії учасників привітали єпископ Файґе і православний співголова Робочої групи, митрополит д-р Іоанн (Язіжі), очільник Європейської єпархії Антіохійського Православного Патріархату з кафедрою у Парижі. Єпископ Файґе описав становище Католицької Церкви у Східній Німеччині, де перед нею, через її подібну до діаспорної ситуацію (лише 4% населення є католиками, більш ніж 80% не належать до жодної Церкви чи релігійної спільноти), постають численні пастирські виклики. Водночас вона має дуже добрі екуменічні контакти з іншими місцевими християнами. Так, регіональний єпископ Євангелічної Церкви Центральної Німеччини, пробст Зіґґфрід Каспарік з Віттенберґа, брав участь у відкритті сесії і звернувся з привітанням до учасників.

Спільна православно-католицька робоча група святого Іринія складається з 26 богословів: 13 православних і 13 католиків з різних європейських країн і США. Вона була заснована 2004-го р. у м. Падерборн (Німеччина), і з того часу проводила щорічні зустрічі в Афінах (Греція), Шевтоні (Бельгія), Белграді (Сербія), Відні (Австрія) та Києві (Україна). На своїй зустрічі у Магдебурзі група продовжила серію обговорень, в яких шляхом хронологічного розгляду церковної історії намагалася осмислити і проаналізувати розвиток взаємозв'язку між першістю і соборністю у Католицькій і Православній Церквах з точки зору як теологічного обґрунтування, так і практичної реалізації.

У продовження попереднього засідання у Києві, під час якого розглядалися визначення Першого Ватиканського собору, сьоме засідання Робочої групи було зосереджене здебільшого на рецепції рішень цього собору у Католицькій Церкві. Зокрема, Томас Бремер (Мюнстер), Едвард Фарруджіа (Рим), Базіліус Ґрьон (Ґрац) і Рудольф Прокші (Відень) виголосили доповіді на цю тему, після яких були представлені відповіді православних учасників: Даніеля Бенґи (Бухарест), Ассаада Каттана (Мюнстер), Ніколаоса Лудовікоса (Салоніки) і Пола Меєндорфа (Нью Йорк). Ґрігоріос Папафомас (Афіни) презентував ґрунтовні роздуми про еклезіологію з канонічної точки зору, на що надав відповідь Ерве Леґран (Париж). Результати обговорень підсумовані у наведених нижче тезах, які відображають спільне бачення історичного розвитку, але не є консенсусом у справі богословської оцінки папської першості і непомильності:

1. Для адекватної інтерпретації визначень Першого Ватиканського собору необхідно знати історію документа («Textgeschichte») й особливо передумови, що вплинули на вибір термінології. Крім того, історія рецепції і подальшої інтерпретації соборних рішень Маґістеріумом Католицької Церкви має надзвичайно важливе значення для розуміння соборного вчення. Так само важливою в історії рецепції собору є «Відповідь німецьких єпископів на циркуляр Бісмарка від 1875-го року», оскільки, на думку папи Пія IX, який і

скликав собор, ця відповідь була його автентичною інтерпретацією. Згідно з цим документом, юрисдикційна першість папи не применшує єпископської влади, оскільки єпископське служіння ґрунтується на «тій самій божественній фундації», що і папське. Крім того, непомильність папи «охоплює лише ту область, що і непомильне вчення Церкви в цілому, і обмежене змістом Святого Письма і Передання, а також доктринами, вже прийнятими Церквою».

2. Положення I Ватиканського собору, викладені у конституції *Pastor Aeternus* (1870 р.) викликали заперечення у багатьох католицьких єпископів, священників і вірних. Рішення собору були прийняті усіма єпископами Католицької Церкви лише через декілька років, незважаючи на заперечення, які їй надалі лишалися. Деякі католицькі священники і миряни, які сприйняли собор як відхід від традиції Церкви, зрештою утворили Старокатолицьку Церкву, яка, у свою чергу, розпочала інтенсивний діалог з Російською Православною Церквою. Під час цих переговорів, наприклад на конференціях у Бонні у 1874 і 1875 роках, стало зрозуміло, що можна значно простіше дійти згоди щодо багатьох відмінностей Східної і Західної Церков (наприклад, щодо *Filioque*), якщо розглядати їх окремо від питання першості.

3. Учасники групи відзначили, що Перший Ватиканський собор мав невеликий вплив на богослужбову практику, оскільки поминання папи і так було давньою традицією. Значним винятком було лише впровадження клятви послуху, яку учасники єпархіального синоду повинні були складати під час першого спільного богослужіння. Ще одним наслідком було зростання ролі папи у сфері народної релігійної культури.

4. Юрисдикційна першість папи і його непомильність є двома різними питаннями. Наслідком папського верховенства було зміцнення позицій Римської кафедри у наступний період. З іншого боку, у період тривалістю 140 років після I Ватиканського собору непомильність була реалізована римськими папами *ex cathedra* лише один раз, а саме для проголошення догмати Внебовзяття Пресвятої Діви Марії (1950 р.).

5. Перший Ватиканський собор прискорив централізацію Католицької Церкви у багатьох сферах. Так, соборні вчення дали поштовх процесу кодифікації канонічного права, що досягло апогею у публікації *Codex iuris canonici* 1917-го року, який був обов'язковим для усієї Латинської Церкви. Хоча рішення собору в очевидний спосіб посилювали позицію папи, це не перешкодило розвитку певного різноманіття у Католицькій Церкві, навіть у таких основних сферах як літургія (літургійний рух) і богослов'я (*nouvelle théologie*).

6. Після Першого Ватиканського собору можна зауважити зростання поваги з боку пап до традицій християнського Сходу (див. енцикліку папи Льва XIII *Orientalium dignitas*, 1894 р.). Проте все це лишалося в рамках уніатизму, неприйняттого для православних і, з точки зору сучасності, непридатного для відновлення спілкування між нашими Церквами (див. енцикліку того ж папи *Satis cognitum*, 1896 р.). Ці документи ґрунтуються на еклезіології «повернення» та переконанні кожної з Церков, що лише вона володіє повнотою істини, тоді як інша є дещо неповноцінною. Жодна зі сторін тоді не була готова серйозно розглядати позицію іншої сторони. Потрібно враховувати психологічні, історичні, соціологічні і політичні фактори, які впливали на формування саме таких позицій, оскільки подібна методологія вже засвідчила свою продуктивність під час наших досліджень документів Першого Вселенського собору.

7. У католицькій і православної традиціях існують різні підходи до канонічного права і різне розуміння зв'язку між церковним правом і церковним вченням і практикою. Отже, нам потрібне більш ретельне обговорення герменевтики канонів, як всередині кожної Церкви, так і у православно-католицькому діалозі. Наприклад, нова ситуація для Церкви у третьому тисячолітті вимагає подальшого переосмислення того, як стародавні церковні канони можуть бути інтерпретовані у контексті глобалізованого світу. Одним з питань, наприклад, є те, чи може термін «поліс», використаний у 8-му правилі Першого Нікейського собору, позначати великий мультикультурний мегаполіс у XXI столітті.

8. Тим не менш, традиції Нікейського собору мають не лише історичне значення, а й пропонують важливі критерії для майбутньої спільної еклезіології: накладання юрисдикцій суперечить основоположним переконанням як православної, так і католицької еклезіології, згідно з якими існує лише одна Церква Ісуса Христа, що охоплює цілий світ. Наявність

кількох місцевих Церков на тій самій території («поліархія») суперечить принципу ранньої Церкви, за яким в одному місті може бути лише один єпископ (правило 8-ме Нікейського собору). Окрім Католицької Церкви, ціла низка православних патріархатів також претендують на світову юрисдикцію над своїми вірними. Отже, і православні, і католики мають приділяти більше уваги цьому принципу ранньої Церкви, також з оглядом на можливе відновлення повної єдності.

Від імені учасників обидва секретарі, Ніколаос Лудовікос (Салоніки) і Йоганнес Ельдемманн (Падерборн) подякували єпископу доктору Герхарду Файґе за запрошення до Маґдебурґа, Німецькій католицькій конференції єпископів за їхню щедру фінансову підтримку і єпархії Маґдебурґа за їхню допомогу в організації засідання. Наступна зустріч Робочої групи буде проведена у листопаді 2011-го року.

